

Bebek ve Çocuk
Gelişimi Laboratuvarı
BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ

AĞUSTOS 2022

ÇALIŞMA BÜLTENİ

/bounbcl

@bounbcl

bclboun@gmail.com

0212 359 6565

www.bcl.boun.edu.tr

MERHABA!

Geçtiğimiz sene içinde laboratuvarımızda yürüttüğümüz çalışmalarımızın bulgularını yıllık bültenimiz aracılığıyla sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

2020 yılı itibariyle çevrim içi yürütmek üzere sanal ortama taşıdığımız çalışmalarımıza bu sene de sanal ortamda devam ettik ve çalışmalarımızın bir kısmını da eskiden olduğu gibi Boğaziçi Üniversitesinin kampüsündeki laboratuvarımızda yüz yüze gerçekleştirmeye başladık. Aileler ve çocuklarının Zoom ile çevrim içi ya da laboratuvarımızı ziyaret ederek yüz yüze katıldıkları çalışmalarımızda bebek ve çocuk gelişimine dair merak ettiğimiz sorulara minik bilim gönüllülerimiz sayesinde yanıtlar aradık. Bu seneki çalışmalarımızda şimdiye kadar elde ettiğimiz sonuçları bültenimizde bulabilirsiniz.

Bu sene ayrıca, gelişim psikolojisi alanında büyük ölçekli uluslararası konferans ve kongrelerde çalışmalarımızı paylaşma imkanı bulduk. Ocak ayında çevrim içi düzenlenen Central European University Bilişsel Gelişim Konferansı'nda çevrim içi yürüttüğümüz üç çalışmamızı sunduk. Ardından, Nisan ayında Amerika'da yüz yüze gerçekleşen Bilişsel Gelişim Topluluğu Konferansı'nda Boston ve Harvard Üniversiteleri ile ortak yürüttüğümüz bir çalışmamızı sunduk. Temmuz ayında Kanada'da düzenlenen Uluslararası Bebek Çalışmaları Kongresi'nde bebeklerle yürüttüğümüz bir çalışmamızı sunmaya hak kazandık. Bebek çalışmalarımızı yürüten ekip üyemiz Neslihan Oğuz, bulgularımızı sunmak için kongreden seyahat ödülü almaya hak kazandı. Mayıs ayında Amerika'da Çocuk Gelişimi Araştırmaları Topluluğu tarafından düzenlenen bilimsel bir etkinlikte çocuklarla yürüttüğümüz bir çalışmamızı sunduk. Son olarak, Eylül ayında Koç Üniversitesi'nde gerçekleşecek Gelişim Psikolojisi Sempozyumu'na da çeşitli çalışmalarımızı sunuyor olacağız.

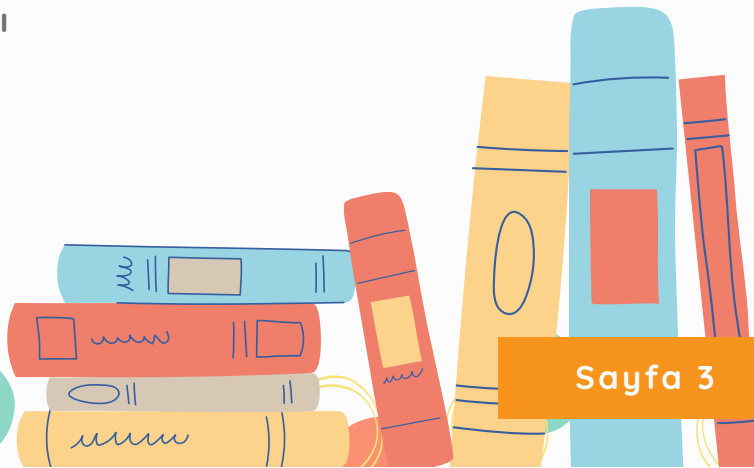

Bu sene iki farklı araştırma fonu almaya hak kazandık. Bunlardan bir tanesi TÜBİTAK tarafından desteklenen ve çocuğa yönelik konuşmaya dair sosyal çıkarımları inceleyeceğimiz bir proje. Bebek, çocuk ve yetişkinlerle yürüteceğimiz çalışmalarda bu iletişim biçiminin ne gibi sosyal ipuçları içerdiğini araştıracağız. İkinci proje ise, önümüzdeki yıl başlayacak ve İsveç, Türkiye, Zimbabwe ve Bhutan'da ortak yürütülecek bir proje. Bu projede kentleşmenin çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini inceleyeceğiz.

Geçtiğimiz aylarda Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi ve ekibimizden Güneş Öner tezini başarıyla savunarak mezun oldu. Güneş, geçtiğimiz yıllarda laboratuvar sorumlumuz olarak da araştırmalarımıza pek çok açıdan destek oldu. Kendisini başarılı mezuniyeti için tebrik ediyor, teşekkürlerimizi sunuyoruz. Laboratuvar ekimizden Simge Ersönmez ve Oya Serbest ise geçtiğimiz yıl boyunca laboratuvar sorumluluğu görevini birlikte yürüttüler. İkisine de geçtiğimiz yıl verdikleri emekler için çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca laboratuvarımızda görev alan tüm lisans öğrencilerine de özverili çalışmalarını için teşekkür ediyoruz, onların desteği olmadan çalışmalarımızı yürütemezdik.

Son olarak, gelişim psikolojisi alanındaki araştırmalar çalışmalara gönüllü katılan aileler ve çocuklarının desteğiyle gerçekleştirilebiliyor. Biz de çalışmalarımıza katılan bilim sever aileler ve çocukları sayesinde bebek ve çocukların gelişimine dair merak ettiklerimize yanıt bulabiliyoruz. Araştırmalarımıza destek olan ve çalışmalarımıza katılan tüm ailelere ve minik bilim gönüllülerimize en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bebek ve Çocuk Gelişimi Laboratuvarı
Boğaziçi Üniversitesi

BEBEK ÇALIŞMALARIMIZ

BEBEKLERİN İLETİŞİM TERCİHLERİ (6-9 AY) Devam ediyor - Yüz yüze

Pek çok farklı kültürden yetişkin ve çocuk bebeklerle iletişim kurarken farkında olmadan yetişkinlerle olduğundan daha tiz bir sesle konuşur, daha tane tane ve melodik olarak daha abartılı cümleler kurar. Benzer şekilde bebeklere şarkı söylenirken de seslerinde bu tarz değişiklikler görülür. Bu konuşma ya da şarkı türüne “bebeğe yöneltilen konuşma/şarkı” denir.

Birçok farklı ülkeden yaklaşık 70 laboratuvarlarla birlikte yürüttüğümüz bir çalışmamızda anadili İngilizce olan annelerin ses kayıtlarını kullanarak bebeklerin “bebeğe yöneltilen konuşma” biçimine yönelik tercihlerini ölçmüştük. Sonucunda, farklı dillere maruz kalan bebeklerin, konuşmanın içeriğini anlamasalar dahi konuşmanın akustik özelliklerine dayanarak “bebeğe yöneltilmiş” konuşmayı tercih ettiklerini görmüştük.

Peki bebekler anadillerinde de bu konuşma biçimini tercih ediyorlar mı? Pandemi sınırlamaları sonrası laboratuvarımızda yürüttüğümüz bu çalışmamızda dünyanın farklı ülkelerinden 14 gelişim laboratuvarı ile aynı anda bu soruya cevap arıyoruz.

Daha öncesinde farklı annelerden toplamış olduğumuz, çeşitli objeleri bebeklerine ya da yetişkin birine anlattıkları doğal ses kayıtlarından kesitleri laboratuvarımızı ziyaret eden 6-9 aylık bebeklere dinletiyoruz. Bebeklerin dinledikleri bu farklı türde konuşmalara ne kadar süreyle dikkat verdiklerini ölçüyoruz.

BEBEKLERİN İLETİŞİM BEKLENTİLERİ (12-18 AY) Devam ediyor - Çevrimiçi ve yüz yüze

Yetişkinler ve çocuklar, bebeklere konuşurken yetişkinlere olduğundan daha tiz bir ses tonuyla, daha kısa ve daha pozitif cümlelerle melodik bir şekilde konuşurlar. Daha önce yürütülen çalışmalar farklı dillere maruz kalan bebeklerin 5. aylarından itibaren “bebeğe yöneltilmiş konuşma” olarak tanımlanan bu iletişim biçimini tercih ettiklerini gösteriyor. Peki bebeklerin, bebeğe yönelik iletişime dayanan sosyal beklentileri var mıdır?

Geçtiğimiz yıl çevrim içi olarak, bu yıl ise hem çevrim içi olarak hem de laboratuvarımızda 12-18 aylık bebeklerle yürüttüğümüz çalışmamızda bu soruya yanıt aramaya devam ediyoruz.

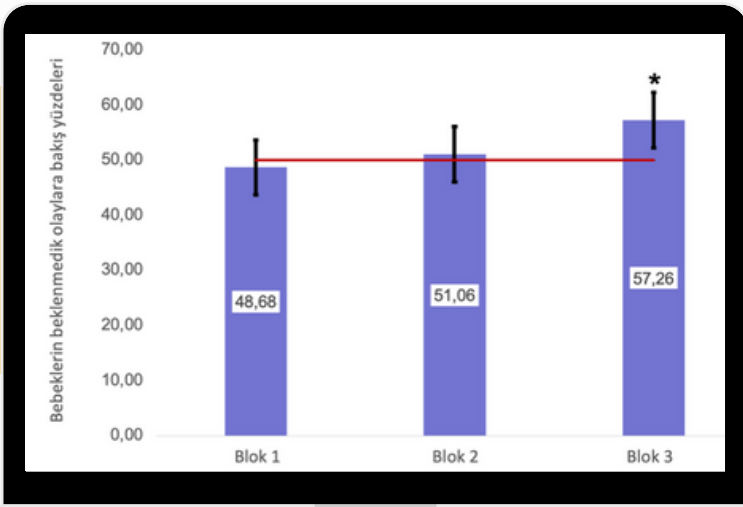
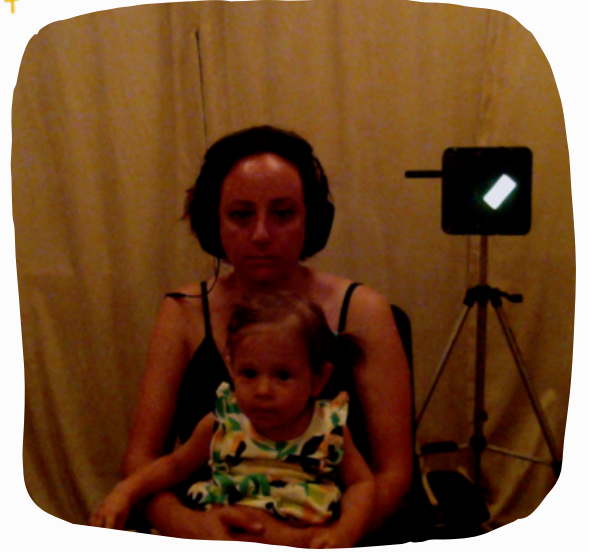
Hem çevrim içi görüşmelerimizde hem de laboratuvarımızda bebekler ebeveynlerinin kucığında ya da bir mama sandalyesinde otururken karşısındaki bir ekrandan hazırladığımız videoları seyrettiler. **Daha önceki çalışmalar bebeklerin genellikle şaşırtıcı buldukları beklenmedik olayları daha uzun süre izlediklerini gösteriyor.** Bu bulgulardan yola çıkarak hazırladığımız videolarda, bebek gelişimine dair yapılan birçok çalışmada da olduğu gibi bebeklere iki yetişkin ve bir bebeği temsil eden farklı renklerde 3 geometrik şekil gösterdik.

Videoların bir kısmında yetişkin karakter (**mavi yuvarlak**) ağlayan bebek karakter ile bebeğe yönelik konuşma ile iletişim kurarken, diğer yetişkin karakter (**kırmızı yuvarlak**) yetişkine yönelik konuşma ile iletişim kurdu. **Sonrasında bebek karakter ya beklenmedik bir şekilde kendisiyle yetişkine yönelik şekilde konuşan karaktere ya da beklenen bir şekilde kendisiyle bebeğe yönelik şekilde konuşan karaktere yaklaştı.**

Çalışmamıza hem laboratuvarımızda hem de dünyanın ve ülkemizin farklı yerlerinden bebeklerle çevrim içi olarak devam ediyoruz. Şimdiye kadarki bulgulara göre bebekler başkalarının da bebeğe yöneltilmiş konuşmayı tercih etmelerini bekliyor.

Yani, bebeğe yöneltilmiş konuşmanın, üçüncü kişiler arasındaki ilişkiye dair bir ipucu olabileceği söylenebilir.

BEBEKLERLE İLETİŞİM & BEBEĞİMLE KONUŞUYORUM (YETİŞKİNLER)

Devam Ediyor - Çevrim içi

Bebeğe yöneltilmiş iletişim biçimini daha detaylı anlamaya çalıştığımız çalışmalarımızda anne ve babaların 0-4 yaşlarındaki çocuklarıyla kurdukları doğal iletişim biçimlerini inceliyoruz. Çalışmada anne ve babalar çocuklarına çeşitli objeleri anlatırken ya da çocuklarıyla günlük hayatta olduğu gibi konuşurken bu konuşmaları kaydediyoruz. Ebeveynler, laboratuvar ekibimizden araştırmacılarımız ile çevrim içi olarak yaptıkları bir görüşmede ya da cep telefonları aracılığıyla diledikleri bir zamanda ses kayıtlarını tamamlayabiliyorlar. Bu kayıtlar sayesinde anne ve babaların kullandıkları kelimeler ve ses tonları gibi birçok ipucundan yola çıkarak çocuklarıyla iletişim biçimlerine dair daha detaylı bilgi edinme şansı buluyoruz.

ÇOCUK ÇALIŞMALARIMIZ

ÇOCUKLAR BAŞKALARININ BİLGİSİZLİĞİNİ NASIL ANLAMLANDIRIYOR? (7 ve 8 YAŞ)

Tamamlandı - Çevrim içi

Başkalarının bilgi sahibi olduğu konular, o kişiler hakkında sosyal çıkarımlar yapmak için kullanılabilir. Örneğin, birinin bizim kültürümüze özgü bir yemeği bilmesi o kişi ile aynı sosyal gruba ait olduğumuza dair bir ipucu olabilir. Öte yandan, bilgi sahibi olmak gibi, başkalarının ne bilmediği de yani bilgisizlikleri de yaptığımız sosyal çıkarımlar için önem taşır.

Çevrim içi yürüttüğümüz bu çalışmamızda, çocukların başkalarının bilgisine ya da bilgisizliğine dayalı sosyal çıkarımlarını inceledik. Bunun için 7 ve 8 yaşındaki çocuklara farklı çizim karakterler gösterip bu karakterin bir öge hakkında bilgili ya da bilgisiz olduğunu söyledik. Ögelerin bir kısmı kültüre özgü iken (örn. kültürel bir yemek, bayrak), bir kısmı genel bilgi idi (örn. dünyanın yuvarlak olması, kedilerin günde kaç saat uyuduğu).

Ayrıca ögelerin yarısı çocukların kendisinin de bilgi sahibi olduğu, tanıdık bilgiler iken; diğer yarısı çocukların kendisinin de bilmediği, tanıdık olmayan bilgiler idi. Ardından çocuklara çizim karakterin kendi sosyal grubuna mı yoksa farklı bir sosyal gruba mı ait olduğunu sorduk (“Sence bu çocuk Türkçe mi yoksa Batrisçe mi konuşur?”).

Sonuçlara göre hem 7 hem de 8 yaşındaki çocuklar başkalarının bilgisi kadar bilgisizliğini de sosyal kimlik çıkarımlarında kullandılar.

Ayrıca çocuklar çıkarımlarını kendi bilgi durumlarına (bilgili veya bilgisiz olmalarına) göre farklılaştırdılar. Örneğin, çizim karakter ile aynı ögeye dair bilgiyi ya da bilgisizliği paylaşıyorlarsa (katılımcının kendisi ekrandaki ögeyi biliyorsa ve çizim karakterin de bildiği söylendi ise ya da katılımcı çocuk ekrandaki ögeyi bilmiyorsa ve çizim karakterin de bilmediği söylendi ise) karakterin Türkçe konuştuğu çıkarımını yaptılar.

Ancak çizim karakter kendi bildikleri bir ögeyi bilmiyorsa ya da kendi bilmedikleri bir ögeyi biliyorsa, farklı bir sosyal gruba ait olduğu çıkarımını yaparak karakterin Batrisçe konuştuğu yanıtını daha yüksek oranda verdiler. Bulgularımıza göre 8 yaşındaki çocukların yanıtları, 7 yaşındaki çocukların yanıtlarına kıyasla, bilginin türüne karşı daha duyarlıydı ve ortak genel bilgiye oranla ortak kültürel bilgiye dayalı daha güçlü çıkarımlar yaptılar. **Bu bulgular bize, çocukların kendilerinin ve başkalarının bilgili ya da bilgisiz olması haline duyarlı olduklarını ve bu duyarlılıklarını başkalarına dair sosyal çıkarımlar yaparken kullandıklarını gösteriyor.**

ÇOCUKLUKTA KİŞİLER ARASI GÜVEN GELİŞİMİ (7-10 YAŞ)

Tamamlandı - Çevrim içi

Kişiler arası güven (başkasının verilen sözü yerine getireceğine, doğruyu söyleyeceğine ya da verilen sırrı saklayacağına duyulan inanç) araştırmacılar tarafından toplumda sosyal düzeni sağlayan en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, kişilerin başkalarına ne kadar güvendiği kültürler arasında farklılaşmaktadır. Örneğin İsveç'te başkalarına genellikle güvenilebileceği düşüncesi daha yaygınken, Türkiye'de başkalarının güvenilir olduğu düşüncesinin oranı daha azdır ve güven genellikle akrabalık ilişkileri ile sınırlanmıştır.

İsveç Uppsala Üniversitesi ile ortak olarak çevrim içi yürüttüğümüz bu çalışmamızda, kültürler arasında görülen kişiler arası güven farkının çocuklarda mevcut olup olmadığını merak ettik. Çalışmamıza katılan 7-10 yaşları arasındaki çocuklara annelerini, en yakın arkadaşlarını, kendi sosyal grubundan (Türk) bir çocuğu ve başka sosyal gruptan (Batris adında hayali bir millet) bir çocuğu temsil eden 4 farklı karakter tanıttık. Karakterler ile ilgili farklı senaryolar sunup ilgili karakterlere ne kadar güvendiklerini ölçen çeşitli sorular sorduk.

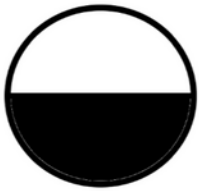
Diyelim ki annen / baban sana yemekten sonra şeker yiyebileceğini söyledi. Sence gerçekten akşam yemeğinden sonra şeker yiyebilir misin?

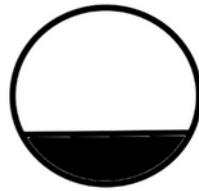
Kesinlikle evet

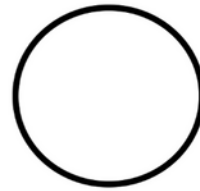
Muhtemelen evet

Bilmiyorum

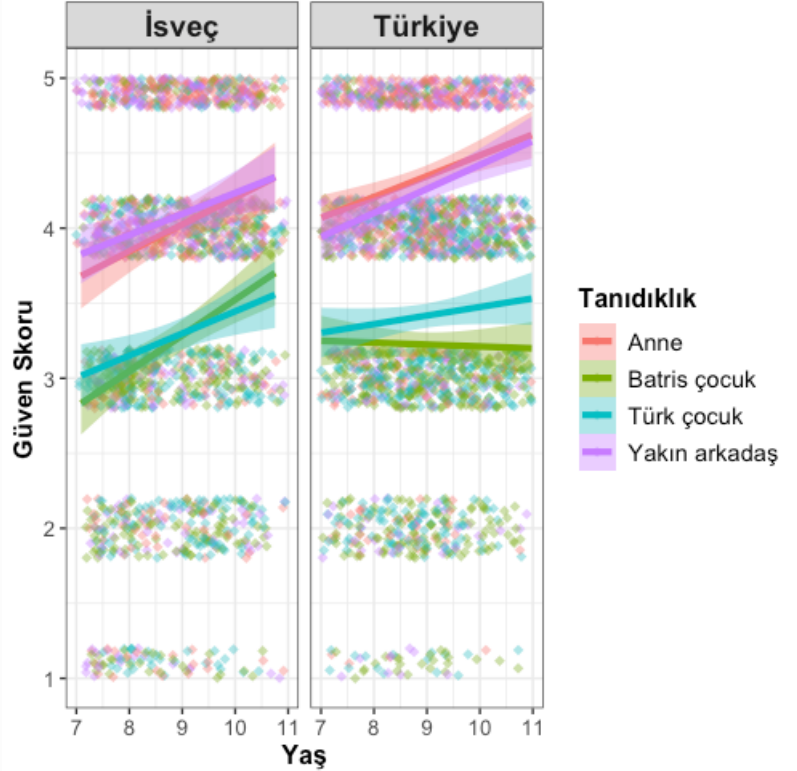
Muhtemelen hayır

Kesinlikle hayır

Sonuçlara göre önceki çalışmalara benzer şekilde, hem Türkiye hem de İsveç'teki çocuklar tanıdıkları karakterlere daha çok güvendi. **Yani çocukların annesine ve yakın arkadaşına, tanımadıkları Türk ve Batris çocuğa olduğundan daha fazla güvendiğini gördük.**

İki ülkeyi karşılaştırdığımızda Türkiye'deki çocukların güven skorunun İsveç'teki çocuklardan yüksek olduğunu bulduk. **Bu farkın sebebini incelediğimizde ise her iki ülkedeki çocukların tanımadıkları karakterlere olan güvenlerinde bir fark bulmazken, Türkiye'deki çocukların tanıdıkları karakterlere, özellikle de annelerine İsveç'teki çocuklardan daha fazla güvendiklerini gözledik.** Son olarak, İsveç'teki çocukların hem tanıdıkları hem de tanımadıkları karakterlere duyduğu güven yaşla birlikte arttı. **Fakat, Türkiye'deki çocuklar tanıdıkları kişilere büyüdükçe daha çok güvenirken, tanımadıkları kişilere duydukları güven yaşla birlikte değişmedi.**

Kısaca, önceki çalışmalara paralel olarak tanıdıklığın güven oluşumunda önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu bulgular güven ilişkilerinde görülen kültürler arası farklılıkların ilk okul yıllarında şekillendiğini gösteriyor.

**ÇOCUKLAR VE EBEVEYNLERİ GÖZLEMLENEMEZ
VARLIKLARI NASIL DEĞERLENDİRİYOR?
(5-6 ve 10-11 YAŞ) - Tamamlandı - Çevrim içi**

Çocuklar; tarih, din ve bilim gibi alanlarda kendilerinin direkt gözlem yoluyla öğrenemeyeceği birçok bilgiye çevrelerindeki yetişkinleri gözlemleyerek ya da bilgiyi onlardan duyarak ulaşabilirler. Çocukların kendileri gözlemleyemedikleri kavramlar dini (örn. Tanrı, melekler) ya da bilimsel (örn. mikroplar, elektrik) olabildiği gibi dünyanın birçok yerinde insanların kuşkuyla yaklaştığı (örn. uzaylılar, hayaletler) ya da kültürlere bağlı olarak yaygınlığı değişiklik gösterebilen kavramlar (örn. nazar) da olabilir.

Boston ve Columbia Üniversiteleri ile ortak olarak Amerika, Çin ve İran'da da yürütülen kültürlerarası araştırmamızın bir parçası olan bu çalışmamızda Türkiye'de yaşayan 5-6 ve 10-11 yaşlarındaki çocukların kendilerinin gözlemleyemedikleri varlıklara inançlarını inceledik.

Çalışmamız esnasında çocuklara, bilimsel (mikroplar, elektrik, oksijen) ve dini varlıkların (Allah, melekler, cennet) “gerçek mi, hayali mi” olduğunu düşündüklerini, bundan ne kadar emin olduklarını ve neden o şekilde düşündüklerini sorduk. Çalışmamıza çoğunluğu İstanbul’dan olmak üzere Türkiye’nin 5 coğrafi bölgesindeki 16 farklı şehirden 90 çocuk ve ebeveynleri katıldı.

Bulgularımız, gözlemlenemez varlıklara inancın ilgili kavramın alanına göre değişiklik gösterdiğine işaret etti. Hem 5-6 hem 10-11 yaşındaki çocuklar bilimsel varlıkların gerçekliğinden yüksek derecede emin olduklarını, fakat özellikle küçük yaştaki çocukların dini varlıkların gerçekliğinden daha az emin olduklarını bulduk. Katılımcılarımız ebeveynlerine benzer şekilde, bilimsel varlıkların gerçekliğinden dini varlıkların gerçekliğine olduğundan daha fazla emin oldular. Ayrıca, çocuklar varlıkların gerçekliğini alanlarına bağlı olarak farklı şekillerde gerekçelendirdiler. Örneğin, çocuklar bilimsel varlıkların gerçekliğini kimden öğrendiklerinden yani bilginin kaynağından ziyade, varlığın özelliklerinden bahsederek; dini varlıkların gerçekliğini ise bilginin kaynağına atıfta bulunarak gerekçelendirdi. Ek olarak, büyük çocuklar küçük çocuklarla karşılaştırıldığında bilginin kaynağına daha fazla atıfta bulundular.

Tüm bu sonuçlar birlikte ele alındığında, farklı kültürlerde yaşayan çocuklar için olduğu gibi Türkiye’de yaşayan çocuklar için de kendilerinin göremedikleri varlıkları öğrenmelerinde gözlemin önemini vurguluyor.

Bu çalışmamız kapsamında, katılımcılarımızın velilerinden doldurmalarını istediğimiz bir anket vasıtasıyla ayrıca Türkiye’de yaşayan ebeveynlerin dindarlık, bilime verdikleri değer ve bilimsel kavramlara inançları arasındaki ilişkiyi inceledik. **Bulgularımız, Türkiye’de yaşayan ebeveynlerin, bilime yüksek derecede değer verdiğini ve bilimsel kavramlara yüksek düzeyde inandığını gösterdi.** Dindarlık düzeyinin, bilime verilen değer ve “evrim” kavramına inanç ile negatif bir ilişkiye sahip olmasına rağmen diğer bilimsel kavramların inançla bir ilişkisinin olmadığını gördük. **Bu sonuçlar ise, dini ve bilimsel kavramlara inancın birlikte var olabildiğine ve evrim gibi kavramlar için yapılan çatışan açıklamaların o kavrama inancı belirlemede rol oynadığına işaret ediyor.**

ÇOCUKLARLA İLETİŞİM (0-5 YAŞ) Tamamlandı - Çevrimiçi

Çocuklarla konuşurken, yetişkinlerle konuştuğumuzdan daha farklı konuşuyoruz. “Çocuğa yöneltilmiş konuşma” olarak adlandırılan bu konuşma biçiminde, daha tiz bir ses tonu ve kısa kelimeler kullanarak, daha yavaş ve tane tane konuşuyoruz. Çalışmalar, bu konuşma biçiminin çocukların dikkatini çektiği, karşısındaki kişiyle duygusal iletişim kurmasını kolaylaştırdığı ve çocukların sosyal öğrenmesine fayda sağladığını gösteriyor.

Bu özel konuşma şekli çocuklar ortalama 5 yaşına gelene dek devam ediyor. Ancak bu beş yıllık süreçte çocuğa yöneltilmiş konuşma da çocuğun yaşına ve gelişimine göre değişimlere uğruyor. Yani yeni doğmuş bir bebeğe yöneltilen konuşma ile 5 yaşındaki bir çocuğa yöneltilen konuşma da birbirinden farklı olabiliyor. Bu değişimin ise çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına ve dil gelişimine göre şekillendiği düşünülüyor. Örneğin, çocuğa yöneltilmiş konuşma yaşamın ilk aylarında çok daha duygusal ve basit bir düzeydeyken, birinci yılın sonunda dilsel olarak daha kompleks bir hal alıyor.

Biz de bu çalışmamızda annelerin çocuklarıyla nasıl iletişim kurduğunu ve bu iletişimin çocuğun yaşına bağlı nasıl farklılıklar gösterdiğini anlamaya çalışıyoruz. Bunun için 0-5 yaş aralığında farklı yaşlarda birden fazla çocuğu olan annelerle çevrim içi görüşmeler gerçekleştirdik. Her anneyle iki çocuğu için ayrı ayrı olmak üzere toplamda iki kez görüştük. Görüşmelerimizde ilk olarak annelerden çocuklarıyla günlük hayatta olduğu gibi sohbet etmelerini istedik.

Daha sonra annelere farklı objeler gösterip (örn. oyuncaklar ve mutfak eşyaları) bu objeleri çocuklarına tanıtmalarını istedik. Bu sırada anneler kendi telefonlarından ses kaydı aldılar ve bu kayıtları görüşmelerden sonra bize ilettiler.

Bu çalışmamız ile annelerin çocuklarıyla kurdukları iletişimin, kullandıkları kelimelerin ve ses tonlarının çocuklarının yaşına göre nasıl değişimlere uğradığını anlama şansı bulacağız. İlerleyen zamanlarda ise bu kayıtların yardımıyla çocukların çocuğa yöneltilmiş konuşmalardan ne tür sosyal çıkarımlar yaptıklarını incelemeyi umuyoruz. Anne-çocuk iletişimi gibi önemli bir konuda daha fazla bilgi sahibi olmak ve bu iletişimin çocukların dünyasındaki yerini daha iyi anlayabilmek için oldukça heyecanlıyız!

BİLGİYE GÜVENMEDE YEREL AKSANIN ETKİSİ (5-9 YAŞ) - Devam Ediyor - Çevrim içi

Çocuklar, imkansız ve gerçekleşme olasılığı düşük olaylar arasındaki farkı ayırt edebilir ve bu farkı zamanla daha net bir şekilde anlayabilirler. Örneğin, çocuklar bir kişinin halat üzerinde durması ile gökkuşağının üzerinde durmasının aynı olasılıkta olmadığını farkındadırlar. Diğer yandan ise bilgi öğrenme sürecinde çocuklar, kendi aksanlarıyla konuşan kişilerden edindikleri bilgilere, yabancı aksanla konuşan kişilerden edindikleri bilgilere kıyasla daha fazla güvenirler.

Şu anda devam etmekte olan çalışmamızda 5 ve 9 yaşları arasındaki çocukların, farklı olasılıktaki olaylara dair bilgi edinirken bu bilgiyi paylaşan kişinin aksanından etkilenip etkilenmediğini inceliyoruz.

Bunun için öncelikle çocuklara yerli ve yabancı aksanla konuşan iki farklı karakter tanıttık. Sonrasında çocuklara, imkansız (örn. bir insanın evde dinazor besleyebileceği) ya da gerçekleşme olasılığı düşük (örn. bir insanın evde tilki besleyebileceği) durumlar sunduk. Sunulan durumlardan her biri için birbirinden farklı aksana sahip bu iki kişiden biri ilgili durumun mümkün olduğu, diğeri ise mümkün olmadığı bilgisini verdi. Ardından çocuklara, böyle bir durumun gerçekten olup olmayacağını ve verdikleri cevaptan ne kadar emin olduklarını sorduk.

Peki sence, bir insan evinde tilki besleyebilir mi yoksa besleyemez mi?

Son olarak, çocukların yerli aksanla konuşan karaktere dair daha olumlu bir tutumlarının olup olmadığını kontrol etmek için bu farklı karakterlerden hangisini daha çok sevdiklerini sorduk.

Şu ana kadar çalışmamıza katılan az sayıda çocuğun, önceki çalışmalarda olduğu gibi iç grup yanlılığı göstererek çoğunlukla yerli aksanlı karakteri diğer karakterden daha çok sevdiklerini gözlemledik.

Fakat çocukların bir durumun olasılığına dair fikirleri, bu konuda kendilerine bilgi veren kişinin aksanına bağlı değil gibi görünüyor. Diğer yandan, çocukların farklı olasılığa sahip durumları dahi (örn. 120 yaşına kadar yaşamak ve evde tilki beslemek) farklı değerlendirmeleri, onların bu konuda ne kadar ayrıntılı düşündüklerine işaret ediyor olabilir. Daha fazla katılımcıya ulaştıktan sonra çalışmamızın sonuçlarına dair daha detaylı bir değerlendirme yapabilmeyi umuyoruz.

**ULUSAL KİMLİK ANLAYIŞI VE SOSYAL BEKLENTİLERLE İLİŞKİSİNİN GELİŞİMSEL İNCELENMESİ
(6-7 ve 9-10 YAŞ) - Devam Ediyor - Çevrim içi**

Toplumlar ve bireyler ulusal kimliklerini (örn. Türk ya da Alman olmak) farklı şekillerde tanımlayabiliyorlar. Bu tanımlamalar etnik kökenle ya da vatandaşlıkla ilgili özelliklere dayalı olabiliyor. Mesela, anne-babanın ait olduğu millet ya da anadil etnik kökenle ilgili özelliklerken, bir ülkede yaşıyor olmak ve ülkenin kurallarına uymak vatandaşlıkla ilgili özelliklere örnek gösterilebilir. Yetişkinlerin yanı sıra, çocuklar da erken yaşlardan itibaren farklı özellikleri ulusal kimliklerle ilişkilendirebiliyor.

Biz de bu çalışmamızda çocukların ulusal kimlik kavramını hangi özelliklerle ilişkilendirdiğini detaylıca incelemek istedik. Ayrıca, göç durumunun bu özelliklere dair çıkarımları nasıl etkileyebileceğini merak ettik.

Bu amaçla, 6-7 ve 9-10 yaşlarında çocuklarla hem çevrim içi hem de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirdik. Çalışmanın başında katılımcılara “Aka ve Mim Milleti” olarak 2 farklı hayali grup tanıttık. Daha sonra, bir çizim karakter gösterdik ve bu karaktere dair 2 farklı özellik tanıttık. Örneğin, bir çocuğun anadilinin “Akaca” olduğunu ve yaşadığı ülkenin “Mim Ülkesi” olduğunu açıkladık. Sonrasında çocuklara bu karakterin “Aka Milletinden” mi “Mim Milletinden” mi olduğunu düşündüğünü sorduk. Son kısımda ise katılımcılara, göç eden kişilerin hangi milletten olduğunu düşündüklerini sorduk.

Şu ana kadarki bulgularımız, çocukların ulusal kimlik anlayışında en çok etnik kökene dayalı özelliklere önemli verdiğini gösterdi. Yani, çocuklar ulusal kimliği en çok anne-babanın geldiği millet ve anadil üzerinden tanımladılar. İkinci en önemli özelliğin ise vatandaşlıkla ilgili olduğunu gözlemledik. Yani, bir ülkede yaşamak ve bir ülkenin kurallarına uymak, etnik özelliklerden sonra en önemli özellikler oldu. Kültüre dayalı özellikler (din ve özel günlerde pişirilen yemek) ve duygusal bağa dayanan özellikler (bir ülkeyi sevmek ve bir millete ait hissetmek) ulusal kimlikle daha az ilişkilendirildi. Ayrıca, büyük çocuklar küçük çocuklara kıyasla etnik kökenle ilgili özellikleri vatandaşlıkla ilgili olanlardan daha fazla önceliklendirdiler.

Ama aynı zamanda göç eden kişilerin ulusal kimliklerini korumalarını beklediler. Bu beklenti, ulusal kimlik tanımında etnik özellikleri vatandaşlıkla ilgili özelliklerden daha fazla önceliklendiren çocuklarda daha güçlü görüldü.

Özetle, çocuklar erken yaşlardan itibaren farklı özellikleri ulusal kimlikle ilişkilendirebiliyor. Altı yaşından itibaren ulusal kimlik tanımında etnik kökenle ilgili özellikleri vatandaşlıkla ilgili özelliklerden daha önemli görebiliyorlar ve bu eğilim yaşla beraber güçlenebiliyor. Ayrıca, bulgularımız çocukların göç edilse dahi kişilerin ulusal kimliğinin değişmeyeceğini düşündüğüne işaret ediyor.

ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ BEKLENTİLERİNDE İNANCIN ROLÜ (6-7 ve 9-10 YAŞ)

Devam ediyor - Çevrim içi

Çocuklar henüz 5-6 yaşlarından itibaren ilahi güçler ve dini varlıklar hakkında akıl yürütmeye başlarlar. Çocuklar yine bu yaşlardan itibaren, sosyal gruplar oluşturmak ve grup üyeleri hakkında çıkarımlar yapmak için kişilerin inançlarını bir ipucu olarak kullanabilirler.

Bu çalışmamızda, çocukların farklı inanç gruplarından (örn. farklı ilahi güçlere inanan ya da hiçbir ilahi güce inanmayan gruplar) ne gibi davranışlar beklediklerini inceledik. Çocukların davranış beklentilerinin nasıl ayrıştırdığını daha iyi anlamak amacıyla, çocukların aşına olduğu “ahlaki kurallar” (yani, zarar vermemeyi vurgulayan ve çocuklar tarafından evrensel bulunan kurallar) ve “geleneksel kurallar”dan (yani, genel yaşamı düzenleyen ve çocuklar tarafından bağlama göre değişiklik gösterebileceği düşünülen kurallar) örneklere başvurduk.

6-7 ve 9-10 yaşlarındaki katılımcılarımıza çalışmamız sırasında farklı inanışlara sahip (örn., farklı ilahi güçlere inanan ya da hiçbir ilahi güce inanmayan) karakterler gösterdik ve bu karakterlerden ne gibi davranışlar beklediklerine dair sorular sorduk. Ayrıca, bulgularımızı daha iyi anlamlandırabilmek için katılımcılarımızın ailelerinden dini inançları ve çocukların dini eğitim geçmişi gibi sorular içeren bir anket doldurmalarını rica ettik.

Ahlaki Kurallar

örn. yalan söylememek, birinin eşyasını çalmak

Geleneksel Kurallar

örn. sınıfta öğretmenden izin almadan konuşmamak, kütüphanede gürültü yapmamak

Çalışmamız devam etmekte olup şimdiki sonuçlara göre, çocukların ahlaki kurallara dair beklentileri yaşları büyüdükçe karakterin bir ilahi güce inanıp inanmasına göre değişiklik gösteriyor. Ayrıca sonuçlarımız, çocukların farklı dini gruplara mensup karakterlere farklı düzeylerde güvendiklerine ve yine yaşları büyüdükçe oyun arkadaşı tercihlerinde dini grupların etkili olmaya başladığına işaret ediyor.

Özetle, küçük yaşlardaki çocuklar dahi farklı inanç gruplarını ayırt edebilirken çocukların bu gruplardan davranış beklentileri yaşla birlikte değişiklik gösteriyor.

ÇOCUKLAR YENİ TANIŞTIKLARI KİŞİLER HAKKINDA NASIL ÇIKARIMLAR YAPARLAR? (6 ve 7 YAŞ)

Devam ediyor - Çevrimiçi

Araştırmalar çocukların yeni şeyler öğrenirken dolaylı bilgi kaynaklarına sıkça başvurduğunu gösteriyor (mesela bilirkişi iddiası ya da grup aidiyeti gibi). Peki çocuklar yeni kişiler hakkında bilgi edinirken ne tür çıkarımlardan faydalanırlar? Mesela, bir kişinin parçası olduğu grup, onun hakkında bilgi verir mi? Ya da onun hakkında yapılan şahitlik çocukların mevcut fikirlerini değiştirir mi?

Bu çalışmamızda çocukların yeni kişilere dair nasıl çıkarımlar yaptıklarını inceledik. 6 ve 7 yaşındaki katılımcılarımıza öncelikle turuncu ve yeşil renk ile temsil edilen iki takım tanıttık. Daha sonra bu takımlardan birinin diğerine kötü davrandığı bir senaryo sunduk. Ardından katılımcılara, zorba gruptan daha önce görmedikleri yeni bir karakter gösterdik ve bu karakterin de aynı kötü davranışları sergileyip sergilemeyeceğini sorduk. Katılımcıların verdiği cevaplardan sonra onlara zorba gruptan, mağdur gruptan ya da daha önce bahsetmediğimiz yeni bir gruptan (mor takım) bir şahit gösterdik.

Bu şahit, yeni kişi hakkında katılımcının verdiği cevabın tam tersini söyledi ve katılımcıların fikrini tekrar sorup bu şahide güvenip güvenmediklerini ölçtük. Son olarak katılımcılara hangi grubu daha çok sevdiklerini ve hangi gruptan olmak istediklerini sorduk.

Devam eden çalışmamızın şu ana kadarki bulguları, çocukların yeni kişileri tanıırken grup ve şahitlik bilgisinden faydalandıklarını gösterdi. Geçmiş yıllarda yapılan araştırmalar, çocukların yeni kişilere dair pozitif önyargılar taşıdıklarını göstermişti. Yani, başka herhangi bir bilgi yoksa, çocuklar yeni tanıştıkları insanların iyi insanlar olacağını düşünüyordu. Ancak bu çalışmamızda, eğer bu kişi zorba bir grubun parçasıysa pozitif önyargının önemli ölçüde azaldığını gözlemledik.

Çalışmamızın ikinci sorusu ise çocukların farklı gruplardan gelen şahitlere ne kadar güvendikleri üzerineydi. Bir şahitten gelen zıt yönde bilgi çocukların fikirlerinin değişmesini sağladı. Ayrıca yeni kişinin olumsuz davranışlar sergileyeceğini düşünen çocuklar, başka bir gruptan gelen şahide kıyasla, zorba gruptan gelen şahidin, kendi grup üyesi için yaptığı olumlu şahitliğe daha çok güvenip fikrini değiştirdi. Son olarak çocuklara hangi grubu daha çok sevdikleri ve hangi gruptan olmak istedikleri sorulduğunda, mağdur grubu daha çok sevdiklerini ve o grupta olmak istediklerini söylediler.

Özetle, çocuklar erken yaşlardan itibaren, tanıştıkları yeni kişilere dair çıkarımlar yaparken bu kişinin nasıl bir gruptan geldiğini dikkate alıyorlar. Bu kişi, olumsuz davranışlar sergileyen bir gruptan geliyorsa, bu çocukların yeni kişiye dair pozitif önyargılarını azaltabiliyor. Ayrıca çocuklar, bir kişinin kendi grup üyesi hakkında söylediği olumlu sözleri, başka bir gruba mensup bir kişinin söylediği sözden daha etkili buluyor olabilirler.

Biz bu çalışmayla, çocukların yeni kişilere dair nasıl çıkarımlar yaptıklarını, ne tür önyargılara sahip olduklarını ve ne tür güven stratejileri kullandıklarını keşfetmeyi ve bu yolla çocukların öğrenme süreçlerini anlamayı hedefliyoruz.

İLGİNİZ İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR EDERİZ!

Bebek ve Çocuk Gelişimi Laboratuvarı
Boğaziçi Üniversitesi

Araştırmalarımıza katılmak için Katılım Formu'muzu
daha önce doldurmadıysanız,
yandaki QR kod ya da alttaki linkten ulaşabilirsiniz

<https://forms.gle/q8eJivWZ5RjgFuhm6>

 @bounbcl

 /bounbcl

 bclboun@gmail.com

 www.bcl.boun.edu.tr

